

حسن قادری

رتبه: شایسته تقدیر بخش جوان
تحصیلات: دکتری

عنوان اثر: تناسخ در متون مقدس هندویی (اوپنیشدها و بهگودگیتا) و متون کلامی شیعه

HASAN QADERI

**Rank: Commendable in the Young Section
Degree: PhD
Research Title: Transmigration in Hindu Scriptures (Upanishads and Bhagavadgita) and Shi'a Kalam**

درباره پژوهشگر

حسن قادری در سال ۱۳۶۲ در دامغان به دنیا آمد. وی مدرک کارشناسی خود را از دانشگاه سمنان و کارشناسی ارشد خود را از دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات در رشته ادیان و عرفان تطبیقی اخذ کرد. قادری در سال ۱۳۹۶ از رساله دکتری خود با عنوان «تناسخ در متون مقدس هندویی (اوپنیشدها و بهگودگیتا) و متون کلامی شیعه» در همان دانشگاه دفاع کرد. مقاله علمی و پژوهشی «کرامت از منظر ابن سینا و ابن عربی» از ایشان در پژوهش نامه ادیان منتشر شده است. همچنین قادری مقالات متعددی در حوزه فلسفه و عرفان منتشر کرده است که می توان به مقالاتی مانند «قواعد العرفاء و آداب الشعراء»، «کلام علی (ع) در سخن شاعری از تبار علوی»، «کشف المحجوب»، «ادب نگارش احوال اهل دل»، «فروزانفر و میراث مولانا» و «نگاهی به آیین مزدک» اشاره کرد.

چکیده اثر

تناسخ، نوعی حیات پس از مرگ است که در آن نفس انسان پس از متلاشی شدن بدن اول، به بدن دیگری انتقال پیدا می کند. این عقیده کمابیش در اعتقادات ملل مختلف وجود دارد. یکی از ادیانی که تناسخ باوری در آن نقشی محوری دارد، هندویسم است. البته در کتب مقدس هند، با اشکال مختلفی از جهان پس از مرگ مواجهیم که دیدگاه برخی از متون متقدم این دین نسبت به جهان پس از مرگ، به بهشت و دوزخ ادیان سامی شباهت دارد. اما با گذر زمان، تناسخ در اعتقادات هندویی به عنوان عقیده ای غالب درآمد. همان طور که ذکر کردیم، عقیده به تناسخ در متون اولیه هندویی چندان مطرح نیست، برای نمونه در وداها به ندرت می توان اثری از عقیده به تناسخ یافت، اما در براهنه ها حضور این عقیده پررنگ تر می شود. اشاره مفصل تر و روشن تر به تناسخ را در اوپنیشدها می بینیم. از همین جهت از مرحله تألیف اوپنیشدها به بعد، تناسخ در اعتقادات هندویی به نحو بارزتری قابل مشاهده است. در گیتا نیز این عقیده به نحو بارزی جای خود را باز نموده است. اما باید توجه داشته باشیم چون بسیاری از سؤالات مطرح شده در مورد تناسخ، پرسش هایی نوظهورند، به نظر می رسد متون مقدس هند توفیق چندان در پاسخگویی به شبهات وارد شده ندارند. بر خلاف هندویسم، مسلمانان با تناسخ مخالفند و این عقیده در قرون اولیه اسلامی در شمار مباحث جدی کلامی نبوده است. ولی پس از اینکه آنها با بحث تناسخ آشنایی بیشتری پیدا نمودند این عقیده در بعضی فرق اسلامی رواج قابل توجهی پیدا کرد. از همین جهت، به تدریج آرای تناسخیان مورد بحث قرار گرفته تا جایی که سرانجام در هر کتاب کلامی فصلی به رد تناسخ اختصاص یافته و متون کلامی شیعه نیز برای میرزا نمودن خود از برخی اتهامات، قویاً مطالبی را در رد تناسخ مطرح نمودند؛ تا جایی که این متون پیش از اینکه به تبیین این مسئله بپردازند آن را نقد نموده اند.

